

Arkivsak-dok. 24/07492-2
Saksbehandler Kathinka Messel

Saksgang	Møtedato	Sak nr.
Råd for personer med funksjonsnedsettelse 2023 - 2027	16.09.2024	
Formannskapet 2023 - 2027	25.09.2024	
Bystyret 2023 - 2027	10.10.2024	
		16/24

Ivaretakelse av CRPD

Innstillingssak.

Medsaksbehandlere: Mona Jansen

Kommunedirektørens innstilling:

Sak om ivaretakelse av CRPD tas til orientering.

Vedlegg:

Konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne

Sammendrag:

FNs konvensjon om CRPD har som hovedmål å sikre at personer med funksjonsnedsettelse får oppfylt sine menneskerettigheter. Norske myndigheter er både folkerettslig og politisk forpliktet til å følge konvensjonens bestemmelser. Dette må ivaretas i politikktutforming på alle nivåer, både nasjonalt, i fylker og i kommuner.

Sarpsborg kommune skal sikre at CRPD ivaretas i alle kommunens områder. Kommunen er ansvarlig for å lære opp og bevisstgjøre ansatte og innbyggerne om kravene til CRPD.

I Sarpsborg kommune har en prosjektgruppe utarbeidet ulike tiltak for å ivareta CRPD i kommunen. Blant annet skal det gis opplæring om CRPD i alle kommuneområder. Det skal utarbeides en prosedyre for ansatte i kommunens kvalitetssystem. Det vil bli sett på hvordan CRPD skal omtales i kommunens planverk, i maler for søknadsbehandling og politiske saksframlegg. Ulike informasjonstiltak skal gjennomføres både mot ansatte i kommunen og til kommunens innbyggere.

Utredning:

Sarpsborg bystyre vedtok ved budsjettbehandlingen den 14.12.2023 følgende:

Ivaretagelse av CRPD (FN-konvensjonen om rettigheter for mennesker med nedsatt funksjonsevne).

Det fremmes en politisk sak som viser hvordan kommunen kan sikre at CRPD ivaretas på alle kommunens nivåer. Saken legges fram for formannskapet og bystyret tredje tertial 2024.

På bakgrunn av dette fremmes sak til politisk behandling om ivaretagelse av CRPD. Høsten 2023 ble det opprettet en prosjektgruppe med ressurspersoner fra hvert kommuneområde. Disse har deltatt på samlinger med Statsforvalteren om implementering av CRPD i kommunene.

Om CRPD

CRPD står for "Convention on the Rights of Persons with Disabilities". Konvensjonen er en menneskerettighetstraktat. FNs konvensjon om CRPD ble vedtatt av FNs generalforsamling i 2006 og trådte i kraft i 2008. I 2013 ble konvensjonen ratifisert, og norske myndigheter har vært forpliktet til å følge konvensjonen. Norske myndigheter er både folkerettslig og politisk forpliktet til å følge konvensjonens bestemmelser. Konvensjonens forpliktelser må ivaretas i politikktutforming på alle nivåer, både nasjonalt, i fylker og i kommuner.

Konvensjonens hovedmål er å sikre at personer med funksjonsnedsettelse får oppfylt sine menneskerettigheter. Konvensjonen skal bidra til å motvirke diskriminering på grunn av funksjonsnedsettelse. Den skal sikre likestilt respekt for gjeldende sivile, politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter. Den skal fremme respekten for den iboende verdigheten til personer med funksjonsnedsettelse og er et betydelig skritt i retning av et endret syn på funksjonshemming. Mennesker med funksjonsnedsettelse skal ha de samme menneskerettighetene som andre. FN-konvensjonen skal beskytte deres grunnleggende frihet og verdighet.

Konvensjonen gir uttrykk for åtte sentrale prinsipper:

16 prosent – én av seks i befolkningen – har en funksjonsnedsettelse¹. Dette omfatter både fysisk, psykisk, kognitiv funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom. Funksjonshemming oppstår som resultat av et samspill mellom forutsetningene hver enkelt har, innretninger og krav fra miljøet rundt. Årsaken til utenforskap og diskriminering ligger for en stor del i hvordan samfunnet er innrettet. Bestemmelsene i konvensjonen pålegger staten å iverksette strukturelle tiltak for å tilrettelegge og endre hvordan omgivelsene innrettes, og samtidig støtte de personer som har nedsatt funksjonsevne.

Konvensjonen (vedlegg 1) inneholder ulike artikler. Artikkel 1-4 starter med formål, definisjoner, generelle prinsipper og forpliktelser. Videre beskriver artikkel 4-30 rettighetene for den enkelte, og pliktene for offentlige myndigheter. Artiklene er retningsgivende for kommunens utøvende praksis.

Implementering av CRPD i kommunen

Norske kommuner er forpliktet til å følge menneskerettighetskonvensjonene som Norge har sluttet seg til, også CRPD. For å ivareta menneskerettighetene, bør norske kommuner jobbe helhetlig med tjenesteutvikling for å sikre grunnleggende rettigheter for personer med funksjonsnedsettelse. Alle mennesker bor i en kommune, og kommunen er nærmest til å sikre menneskerettighetene for kommunens innbyggere. Menneskerettigheter handler om små og store ting i hverdagen. Kommunen skal sikre at CRPD ivaretas i alle kommunens områder.

Selv om det ikke er noen intensjon å diskriminere personer med nedsatt funksjonsevne, kan det være vanskelig å vite om vi ubevisst begrenser menneskerettighetene på en måte som ikke er i samsvar med konvensjonens krav. Derfor er det kommunen sitt ansvar å gi opplæring og bevisstgjøre ansatte og innbyggere om kravene til CRPD.

Kommunens tilrettelegging skal ta utgangspunkt i den enkeltes behov. Plikten til tilrettelegging er ikke ubegrenset og CRPD beskriver at alle innbyggere må forvente «rimelig tilrettelegging».

Statsforvalter vurderer rimelig tilrettelegging slik:

«Med rimelig tilrettelegging menes en nødvendig og hensiktsmessig tilrettelegging som bygger opp under CRPD`s intensjon, men som ikke utgjør en uforholdsmessig eller utilbørlig byrde for kommunen.

Dette vil variere fra sak til sak og kommunen skal vurdere dette. Det bør synliggjøres i hver sak der kommunen har gjort en vurdering.»

Ulike tiltak:

Koordinator og prosjektgruppe

I Sarpsborg kommune er det opprettet en prosjektgruppe med en ressursperson fra hvert kommuneområde. Disse ressurspersonene skal jobbe med implementeringen av CRPD. Det er etablert en egen funksjon som koordinator for CRPD i kommunen. Koordinatoren og ressurspersonene har i 2023 deltatt på samlinger/webinar med Statsforvalteren om implementering av CRPD i kommunene, i tillegg til at de har gjennomført e-læringskurs fra Bufdir. Ressurspersonene er ansvarlig for å dele kompetansen videre i sine kommuneområder. Prosjektgruppen har også en kontaktperson fra Råd for personer med funksjonsnedsettelse. Vedkommende er informert om arbeidet i prosjektgruppen og har kommet med innspill på vegne av medlemmene i rådet.

¹ Tall fra WHO i 2023

Opplæring i kommuneområdene

Internopplæring skal gi ansatte i kommunen bred kunnskap om CRPD i organisasjonen, innenfor alle kommunens områder, slik at avvik kan fanges opp og rettes. Kommunedirektøren mener opplæringsprogrammet fra KS-læring bør ligge til grunn for opplæringen i Sarpsborg kommune. I tillegg blir det krav til ledere og andre nøkkelpersoner ved hvert kommuneområde å delta på opplæringssamlinger for det enkelte kommuneområde. Lederne og nøkkelpersonene skal dele det de lærer videre i sine virksomheter. Medarbeidere skal få en innføring i hva CRPD er, og dette kan for eksempel gjøres ved opplæring på personalmøter. Generelt god kunnskap om CRPD og konvensjonens artikler gjør at denne vil kunne brukes som et oppslagsverk i saker som omhandler personer med funksjonsnedsettelse.

Kommunedirektøren anbefaler at opplæringen blir rettet mot det enkelte kommuneområde og baseres på artiklene i konvensjonen. Prosjektgruppen vil også produsere caser rettet mot det enkelte kommuneområde til bruk i opplæring. Opplæringsplanen er foreløpig, og det kan bli justeringer underveis ved behov.

Opplæringsplan	
Kommuneområde	Artikler
Alle kommuneområder	Artikkel 3 og 4
Oppvekst	Artikkel 7, 21, 24 og 30
Teknisk	Artikkel 9
Helse og velferd	Artikkel 7, 14, 16, 19, 22, 25, 26, 27 og 30
Samfunn	Artikkel 9, 14, 16, 19
Fellesfunksjoner	Artikkel 5, 6, 7, 8, 9, 12, 16, 17, 20, 21, 24, 26 og 27

I tillegg til opplæring av kommunens ledere og medarbeidere, bør det gis opplæring om CRPD til folkevalgte.

Internkontroll/prosedyre

Det skal utarbeides en prosedyre² for implementering av CRPD for hele kommunen. Prosedyren skal være tilgjengelig i kommunens kvalitetssystem.

Planverk

CRPD skal beskrives i ulike planer, som blant annet samfunnsplanen og kommunedelplaner. Det skal vurderes en egen mal om CRPD i alle virksomhetsplaner, slik at den enkelte virksomhet må beskrive hvordan de har vurdert CRPD i sin virksomhet og hvilke tiltak de eventuelt vil gjøre.

Mal – søknadsbehandling

Det vurderes et punkt om CRPD i vedtaksmaler om blant annet tildeling av kommunale tjenester. Her må den enkelte saksbehandler vurdere tiltak basert på CRPD. Det kan være saker eller vedtak der ulike alternativ settes opp mot hverandre, og hensynet til CRPD bør også være en del av saksutredningen. Det bør beskrives hvilke fordeler og ulemper ulike alternativ vil ha for bruker, og hvilke konsekvenser vedtaket kan medføre for kommunen. Konsekvenser for kommunen bør omfatte både personalressurser, lokaler, økonomi, kompetanse og andre relevante konsekvenser. Hvilken vurdering som er lagt til grunn for endelig vedtak må komme tydelig frem i saken eller vedtaket, og dokumentasjon på hvilke vurderinger som er gjort skal gjøres skriftlig.

² Nivå 1 prosedyre som er tilgjengelig for alle ansatte.

Saksframlegg – politiske saker

CRPD skal vurderes i alle saksframlegg under punktet «konsekvenser folkehelse», i den grad det er relevant. Her skal det komme fram hvordan CRPD blir ivaretatt. Saksbehandlerne har en egen prosedyre for konsekvensbeskrivelsen i politiske saksframlegg, slik at CRPD må beskrives i denne prosedyren. Prosedyren har lenge satt som forutsetning at universell utforming skal vurderes under dette punktet.

Årlig markering

FNs internasjonale dag for personer med nedsatt funksjonsevne er 3. desember. I samarbeid med Råd for personer med funksjonsnedsettelse vil det bli gjort en markering av CRPD denne dagen.

Informasjon

Informasjon om CRPD bør legges ut på Sarpsborg kommunes intranett slik at de ansatte skal bli godt informert om og kjent med CRPD. Det er også viktig at informasjon rundt CRPD gjøres kjent for innbyggerne i kommunen, og denne informasjonen må vurderes delt i kommunens ulike informasjonskanaler. Det bør videre vurderes ulike informasjonsopplegg om temaet, og dette anses som spesielt viktig i forbindelse med den årlige markeringen av CRPD.

Evaluerings

Det er planlagt et bredt opplæringsløp og det bør evalueres hvordan dette har vært i etterkant. Herunder bør det følges opp at medarbeidere har fått opplæring som planlagt. Prosjektgruppen vil også se på effektene av de ulike tiltakene etter et års tid. Dette kan gjennomføres blant annet ved spørreundersøkelse på e-post.

Konsekvenser økonomi, miljø og folkehelse:

Økonomi: Enkelte tiltak kan ha økonomiske og administrative konsekvenser for kommunen, men det er ikke gjennomført grundige analyser av dette. For tiltakene som er foreslått er det spesielt kostnader knyttet til arbeidstid og ingen direkte kostnader utover dette.

Miljø: Ingen vesentlige konsekvenser.

Folkehelse: Aktiv oppfølging av CRPD vil bidra til at personer med nedsatt funksjonsevne blir ivaretatt og bidrar til å redusere sosiale ulikheter og utenforskap. Manglende kunnskap og bevisstgjøring om CRPD kan føre til diskriminering av personer med nedsatt funksjonsevne.